

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalhoz átvéve:	
Égőes évre	10 kor.
Megyei évre	8 " "
Helyben bármely hordva:	
Égőes évre	10 kor.
Megyei évre	8 " "
Vidékre postán szállítva:	
Égőes évre	12 kor.
Megyei évre	8 " "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megtartásuk minden nap a hetű óráig és naponta kétszer kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Nagyvárad, Apáczai-utca 8.

A szerkesztőség kizárólag visszafizetésre vagy megfizetésre nem vállalkozik.

Hirdetéseik és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Helyes írásmód és stílus.

NAGYVÁRAD, nov. 25

Nemzeti Múzeum.

Jó volna az, hogy ha az alapot le-teszszük, mindjárt tudnók is, mi épül reája.

A pisai ferde torony építője is azzal rakta le a torony alapját, hogy majd valami remek épület fog azon nyugodni. S mi nőtt az alapra? Egy torony, melynek legfőbb nevezetessége, hogy ferde.

Pedig ki tudja, micsoda remek, égbe törő alkotás élt az alaptevő lelkében!

Ez az alapítók sorsa: nem tudhatják, milyenek lesznek az építők.

Széchenyi Ferencz grófnak, a Magyar Nemzeti Múzeum alapítójának emlékezetét üljük ma; tegnap volt u. i. 100 eszendeje annak, hogy a nemes gróf 15,000 kötetnyi könyvtárával megvetette a Múzeum alapját.

Mi volt a nagy alapító lelkének éltető álma, ábrándja? nem mondta meg ő, hanem fiára, a halhatatlan Istvánra hagyta a prófétai kijelentést: hogy Magyarország nem volt, hanem lesz!

Ennek a lesz szónak kívánt súlyt adni a Múzeum alapítója. Lesz Magyarország, mert a jövő harczát a tudományok fegyverével vívják meg s a magyar tudománynak erős vára leszen a megalapított Múzeum, míg fegyvert a nagynevű atyának még nagyobb fia: Széchenyi István gróf ad a nemzet kezébe az Akadémiával.

Száz év óta van vára a magyar tudományosságnak, nyolczvan éve van fegy-

vere — csak az nincs, a miről az alapítók álmodoztak. Nincsenek a magyar tudományosságnak győzelmei.

Mert necsak magunkra nézzünk, mint az iskolás gyerek, ki büszkén rója az ajtófélfára évről-évre a millimétereket, a mennyivel nőtt Visszanézve 100 év előtti időkre, büszkén dobbanhat meg a szívének. Nőttünk? Igen, de mekkorát nőtt más?!

A központi papnövelde szerény falai közül került a Múzeum lassacska mai helyére, a hol előtte Arany János idomtalan szobra szomorodott szívével beszél a magyar művészet állapotáról. Ugyanilyen szomorodott szívével beszélhetne a Múzeumról is.

Nézzünk csak át a szomszédba, Bécsbe. Ugyanolyan gyűjtemények, mint a miénk a Múzeumban vannak, Bécsben négy különböző intézetben nyertek elhelyezést. A drága kincsek a császári kincstárban ragadják bámulatra a szemlélőt, a műtörténelmi múzeum remek képekkel és történelmi emlékekkel gyönyörködött, a természetrajzi múzeum párját ritkító gazdag gyűjteményével a tudóst ragadja bámulatra, a katonaság szellemet pedig a hadsereg muzeuma lelkesíti. És mindez a négy intézet telve gyönyörködve tanuló közönséggel.

Nálunk van egy szerény épületünk, melynek legfőbb nevezetessége a kert, a hová Pest gyermekei járnak játszani. Melléje jártak eddig a képviselők is: játszani az ország jogaival s a törvény szavaival. Szóval volt része a Múzeumnak nagy és kis gyermekekben, de a magyar tudományossághoz vajmi kevésse

volt szerencséje. A mit fejlődött tudományunk, legnagyobbbrészt a Múzeum nélkül és az elfelekeztesedett Akadémia daczára érte el.

De hogyan is versenyezzen a magyar tudományosság olyan Múzeum vérleji alatt, melynek összes felszerelése 10—12 millió koronát tesz ki! Hiszen a bécsi muzeumok közül csak egynek az épülete 10 millió forintba került.

És még sincs okunk csüggedésre.

Széchenyi Ferencz gróf ezelőtt száz évvel nemes lelkesedéssel tette le a Múzeum alapját. Alapítónak érezte magát s az a remény tüzelte lelkét, hogy utána építők fognak következni, kiknek keze alatt nagygyá, hatalmassá nő az ő adománya.

Az ő lelkesedése töltson el bennünket is. A mai Múzeumot ne tekintsük kész, befejezett alkotásnak, hanem csak alapnak, a melyre ezután kell felépíteni a magyar tudományosság erős várát.

Alapítók legyünk mi is, a kiket Széchenyi Ferencz gróf ideálja lelkesít. Más nemzetek muzeumait a fejedelmi kegy emelte hatalmassá, nagygyá. Mi nyugodjunk bele, hogy Múzeumunk csak Nemzeti, de akkor aztán legyen is méltó a nemzethez.

Legyen a nemzet a Múzeum igazi ujjáalapítója.

Nemesek és tudósok pártolták hajdan a Múzeumot. Ma a nemesség sáncaiba fölvetették az egész nemzet s a tudományok nemesítik mindnyájunk lelkét is. Nemesek és tudósok büszke nemzele a magyar, nemesek és tudósok: kövessük

A „TISZÁNTÚL” TÁRCZAJA.

A tenger mélységeiben.

Franciaából* ford.:

Dr. Némethy Gyula.

(Vége.)

E kérdések tisztázására tudományos expedíciók történtek, hajókkal, melyek kótróeszközökkel, hatalmas fénék-kötelekkel voltak felszerelve, melyek segítségével mélyre hatolhattak; a svédek kezdtek meg, aztán következtek a francziák Talisman és Travailleur hajóikkal, az angolok a Challengerrel; végre Monaco hercege Princeesse Alice yachtjával vett részt a pompás kísérletekben. Az eredmény felülmúl minden varakozást. E megközelíthetlen, jéges, világtalan tájékok, melyeket egészen életteleneknek gondoltak, hamisznak az élettel; a kótrókészülék egy-egy rantással ezernyi állatot hozott felszínre; milliárd meg milliárd élő szervezet népesíti be a mélységeket! A sötétség ez örvényeit lakó élő lényekről azt hisszük az ember, hogy vakok; hogy szemük elcsatnyul s végre teljesen eltűnik. Pedig koránt sincs így; vannak szemek, óriási szemek, némelyeknek aránytalanul nagyok. A természet azon-

* Daus les profondeurs de la mer. Lectures pour tous. Numéro du novembre.

ban semmit sem tesz hiába... Valóságos lámpák ez állatok, melyek önmaguk számára világítanak.

A Habsaurus Macrochir, melyet az Azorok tájékán 1400 méternyi mélységből halásztak ki, jobban világít mint egy kandeláber; van 64 prizmas kagylója, melyek mindenike egy átlátszó bánya mögül villog — akárcsak egy üveg gölyővel bebortott lámpa. Körülötte ragyogó fény árad, mely megvilágítja a tárgyakat s őt magát vezető; mintha csak apró villamos üvegeszékkel volna felszerelve. Más halaknak egész fejük ragyogó s valóságos delfényben járnak. És e fény, melyet a csudás tengeri lakós, halak, férgek, rákfélék, tengeri csillagok magukból kibocsátanak, többször: van vörös, sárga, zöld és kék fény. Egyébiránt a sötétség e birodalmában sok állat megfeszíti erejét, hogy önmagát kivilágítsa, mindenünnen megvan a maga sajátos világító módja. Majd az egész testfelület bocsátja ki a foszforoszáló fényt, majd csak a szemek, néha csak az állat végtagjai, vagy egyéb részeik világítanak. Végre némelyek való-ágos lámpa-párt hordoznak önmaguk előtt, hogy utjukat bevilágítsák, akár a mi kocsijink. Ezek talán azoknak is világítanak, am-lyeknek lámpái nincsenek: ők a mélység járó lámpái. Tegyők hozzá, hogy a mélységek e lakói nem csak világító eszközökkel vannak felszerelve, de egyúttal pompás színűek maguk is. Egyik má-sik felszínre emelt állat a legpompásabb ruhában tündökölt. A rákfélék például általános bá-

mulatra a legszebb vörösbő pompáznak. A tudomány utólagosan igazolta a tenger bibornoka elnevezést, melyet annyira kiviczczeltek, midőn az valamely szórakozott író tollából mintegy véltlenül kiszaladt.

A tenger mélye így ki lévén világítva, a Melanocetos Johnsoni bátran hozzáfoghat, ha étkező óraja eljött, a halászatához. Ez a hal tudóllik halász ki! Az egész hal, mely 3—4000 méter mélyen lakik, merő száj és gyomor, egyéb testrésze alig lévén. Orra tájáról egy hosszú, hajlékony nyulvány emelkedik, horog módra, melynek végére egy kis darab húst függeszt csaléteknek. Állatunk belefurja magát az iszapba úgy hogy alig látszik egyéb belőle, mint horog. Valamelyik arra vonuló hal és rovevén a husdarabot, nekiront, hogy lenyelje ezt. E perczen a Melanocetos berántja horogát és a halászat sikerül! Nami távolságra újra kezd, mert a többi állatok rovására hatalmas étvágyal van megáldva.

Vannak azonban olyan állatok is, melyeknek egyáltalán nincs szemük; kar-nyulványok pótolják tehát azokat, tapogató szervek, melyeknek képessége teljesen megfelel az állat igényeinek. A 2700 méter mélységből kihalászott Eustomias obscurus álkapcsa alatt hord egy sajátos tapogató szervet: hosszú nyulványt melynek végén igen érzékeny bojt van. A Cryptopsaras Conesii ellenben hátán hordja érzőszójét. Még csudálatosabb a Bathypterois longipes, melynek szája előtt két nyulványa

Fejérvári: Azt már nem bírálhatja meg. (Nagy és zajos derűtség.)

Bartha: De a képviselőknek nem csak itt a Házban vannak kötelességeik, hanem oda-küint az országban is. Felvilágosítani a népet, védelmébe venni, istápolni, támogatni. (Zajos helyeslés a szélsőbalon.) Hiszen többször olvassa az újságban, hogy Fejérvári miniszter le-le-utazik Temesvárra s ott érintkezik választóival, bankettezik.

Fejérvári: De nem bujtogatok! (Derűtség a jobboldalon. Nagy zaj az ellenzéken. Felkiáltások: Ki bujtogat? Micsoda beszéd ez?)

Bartha: Az emberiségnek sohasem azok tettek szolgálatot, akik a keresztet a mellükön vitték, hanem akik azon meghaltak. Jegyezze meg a miniszter ur, hogy: Akik az emberiség haladását előmozdították, mindig bujtogatók voltak. (Zajos tetszés.) Sajnálja, hogy a miniszterrel perbe kell szállnia.

Kubik: Hiszen ő bujtogat! (Derűtség.)

Bartha: Határozati javaslatot ad be, mely szerint utasítatik a honvédelmi miniszter, tegyen lépéseket az iránt, hogy a képviselőház Nesi mentelmi jogát függessze fel. (Zajos helyeslés a szélsőbalon.)

Szünet.

Szünet után **Enárcy** Gyula folytatja beszédét. Majd **Thaly** Kálmán indítványozza, hogy holnap a muzeum jubileuma miatt tartson szünetet a Ház. (Egyhangulag elfogadták.)

A gyulai róm. kath. főgymnázium.

A gyulai róm. kath. főgymnázium ügyét némileg megakasztotta ugyan holdog emlékü bibornok-püspökünknek közbejött halála, de mivel a kérdés lényege elvileg el volt már akkor intézve, az illetékes tényezők laudatlanul folytatták tovább az ügy vezetését s most már azt mondhatjuk véglegesen rendezve van.

Gyula város képviselőtestülete nov. 22-én d. e. tartott rendkívüli közgyűlésen tárgyalta a gyulai róm. kath. főgymnázium szerződését. A szerződés a rajta időközben történt lényegtelen változtatásokkal kapcsolatban, **Dulkay** Béla polgármester, **Kóhn** Dávid és **Keller** Imre támogató felszólalásai után *teljes szövegében egyhangulag elfogadtatott* s e tekintetben a közgyűlés következő határozatot hozta: mint-hogy az 1901. évi június hó 12-én tartott képviselői közgyűlésen 5790. ikt. 88 képv.

szám alatt hozott azon határozattal, melylyel a létesítendő róm. kath. főgymnáziumnak a város által való segélyezési mérve megállapított — a most előterjesztett szerződési feltételek lényeges ellentétben nem állanak, azok ezennel elfogadtatnak s a megkötendő szerződésnek Gyula rendezett-tanácsu város képviselőtestületében leendő aláírásával a város polgármestere **Dulkay** Béla ezennel megbizatik.

A nagyváradai püspökség részéről (amely 200,000 koronával járul hozzá) **Vinkler** József, cz. püspök, káptalani helynök írja alá a szerződést, egyttal a maga nevében is, amennyiben 6 20,000 korona alapítványt tett e célra, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium képviselőtestületében **Nátafalussy** Kornél, kir. tanácsos, tanterületi főigazgató, — ezenkívül aláírják azt a **Weinckheim** család tagjai (illetőleg meghatalmazott ügyvédjük), kik a telken kívül 166,200 koronával járulnak a főgymnázium létesítéséhez, — és végül a **gyulai róm. kath. hitközség** részéről, amely 40,000 koronát ad, **Gróh** Ferencz apát-plébános.

A szerződés aláírása a napokban megtörténik s így most már biztosra vehető, hogy szeptemberben megnyílik a gyulai róm. k. th. főgymnázium I. osztálya.

UJDONSAGOK.

Katholikus Szabad Liceum.

Az a nagy siker, melylyel tavaly a katolikus Szabad Liceum nagyváradai előadásai jártak, arra bírták a katolikus kör vezetőségét, hogy az idén ismét egy előadási sorozatot kezdjen.

A kör ünnepélyrendező bizottsága e tárgyban már több ülést tartott, a melyeken megállapították nagyjából a programot. E szerint a program körülbelül olyan terjedelmű lesz, mint a minő a tavalyi volt s szereplésre föl fogják kérni közéletünk számos kitűnőségét. A komoly előadások mellett, épp úgy mint tavaly, lesz ének és szavaltat is, úgy hogy a katolikus szabad liceumi előadások bizonynyal ismét kedvencz találkozói lesznek Nagyvárad egész előkelő közönségének.

Az előadási sorozatot december közepén **Schlauch emlékünnepelelyvel** kezdi meg a kör, a melyen a kegyelet adóját fogja leróni nagy-névű fővédnöke, elhunyt bibornok-püspökünk iránt. Az ünnepély műsorát a legközelebb szét-küldendő meghívók fogják tartalmazni, addig csak annyit közölhetünk, hogy az ünnepi emlékbeszédet **Radnai** Farkas felsz. püspök, a kiváló szónok fogja tartani.

A tavalyi előadásokról készült almanach rövid idő alatt szét fog küldetni a körtagoknak és az almanach előfizetőinek. Előfizetéseket még most is elfogad a Tiszántúl szerkesztősége; egy példány ára 2 korona.

Jövel városligeti jégpálya!

Az utcán panaszkodunk a jég miatt — de ha korcsolyázni akarunk, akkor nincs hol. Korcsolyázásra egyszerűen nincs jég, csak arra van, hogy az utcán orrukra bukjunk rajta.

Bezeg volt addig, míg **Rátkay** bátyánk aszalta a jeget a ligetben!

Ezeket a szép időket sirják vissza az alábbi sorok, melyeket bájos női kezek küldtek be hozzánk:

Már két hete sülyed a higanyoszlop ablakom Celsiusában, s ha máskor e sülyedéssel egyenlő arányban emelkedett reményem az egészséges testedző jégidény bekezdésére, most már a 10-ik foknál a jajszó is befagyott szívembe, társadalmuk és hatóságuk közönye miatt, melylyel eltűri, hogy a hírlapok napról-napra újságolják, itt is, amott is, még délebb fekvésű vidéki városokban is, mily vidám élet tölti el a jégpályákat. Es keserű irigység ver gyökeret szívemben és sötét gyanakvás csirája kél, hogy vajjon nem-e a sportegylet ludas az idej mulasztásban!

Mert hogy az 6 napnak, szélnek kitett — bár gyönyörű — pályája a drága vezeték-viazel (melyet ugy látszik a pálya talaja is oly mohón issza, mint én, ha a korcsolyázástól fölmelegedtem) nem tudott versenyezni a partjairól védett, Körözs vizétől táplált városligeti pályával!

Ma enyhült az idő! Jajszavam felengedt! Oh, adják vissza **Rátkay**nak a ligetet!! Hadd vágjunk ismét vékony barázdákat a jég sima tükre. Hadd él-djen fel biztosan és hosszabbban a gyermekeknek és nagyoknak test- és lélekűdítő sportja!

főnmaradtak. Így pl. az **Oursin** és **Etoile** alakjai, amelyeket kihaltaknak, ázagal alakoknak hittek, élő szervezetek gyanánt tűnek föl a tenger oly csöndes mélyén!

1861. nov. 30-án az **Alecton** gőzhajó legénysége **Madeira** és a **Karári-szigetek** között vörös tárgyat pillantott meg, mely a felszínen uszolt, s melyet hajóroncsok gondoltak. De nem, hiszen mozog lábai, vannak, hisz ez egy állat. Teste öt hat méter hosszú volt, s nyolcz félelmes lábbal volt ellátva, két óriási szemekékes színű, ijesztően merev tekintetű; szájnivalása a papagáj csőréhez hasonlított. Se hegyes golyó, se szigony nem tudott belékapaszkodni a ragadós testbe. Végre valahogy megkaparították uszócsonló segélyével, de midőn óriási erőfeszítéssel vonszolni kezdték a 2000 kilógrammnyi súlyú állatot, a szörnyeteg ketté vált, saját súlya alatt s két fele eltűnt a habok között, a mélység elnyelte a szörnyeteg, mely már kétségkívül sebesült, vagy b-teg lehetett. Még is lehetnek az óceán mélyén óriási polypok, melyekről régi történetek beszélnek, habár sokáig mesécek tartották is azokat. A czápák, fi-érek, czetek gyomrában megtalálták ez állatot még émsztetlen karjait, A mélységek a hirhéd teogeri kigyót is felszínre vethetik melyről annyi rendkívüli történet beszél, s talán nem alap nélkül.

Hány egyéb csudás látvány tárulna még szemek elé, ha még mélyebbre szállhatnánk alá, meyny egyeb utak nyílnék meg előttünk,

melyeket eddig a tenger féltékenyen őrizett! Mennyi hajóroncs, mennyi emberi maradvány lehet ott eltemetve! Talán még látható volna a **Vengeur** rakomány, legénységének maradványa valamely tengeralatti sziklapadon; ha ugyan az iszap, mely némi idő múltán mindent elborít ami alámerült, nem terítette még rájuk halotti leplét.

Hasonló dolog történhetett a **Vigó** öbölben elsülyedt spanyol eüst-hajóval is. 1702-ben történt azon háboru folyamán, melyet Francia és Spanyolország viseltek a szövetséges Anglia, Hollandia és Ausztria ellen. Amerikából arannyal ezüsttel terhelte **Chateau Renaud** francia admirális kormányzata alatt álló hajója érkezett a **vigó-i** kikötőbe, hol a szövetségesek megtámadták azt, azon reményben, hogy megkaparíthatják. A túnyomó erővel szemben, mely körülvette hajót, **Chateau Renaud** vitélül védelmezte magát, de látván, hogy nem tartalja magát sokáig s hogy minden gazdagsága ellenség kezébe kerül, folygyújtotta fregatjait, melyek persze elsülyedtek mérhetetlen kincseikkel. O száz millióra volt becsülve az egész szállítmány (frankban). Vagy ötven éve, mikor a buvársisak használata tökéletesedvén, el kezdett terjedni, társaság alakult azon czéllal, hogy összekeressék és kihalászzák az elsülyedt rakományt. De fájdalom, a részvényesek nem győzték pénzzel és reménnyel; mindössze két kagylókkal borított ágyu volt, amit kihalásztak,

melyek most békésen nyugsznak a **Palais des Invalides** valamelyik udvarán.

A hajótörés maradványain kívül hátha eltűnt városok is nyugsznak a tengerfenéken? Ki tudja lehet-e-e valamit megtalálni d'Is legendaszertü városából, melyet **Bretagne** egy kinyuló félszigetén nyeltek el a habok, **Grallon** király idejében, leánya kicsapongásai és istentelenségének büntetéseül? Ki tudja, hátha egykor megállnak valamit **Piató Atlantis**-ának oszlopai, templomai, kő-emlékeiből, mely annyi századdal ezelőtt merült el a tengerbe: egész kontinens tűnt akkor el, semmistült meg egyetlen éjjel, melynek csak a legmagasabb pontjai maradtak a víz fölött, **M deira**, **Azorok**, **Zöld és Kanari** sziget. Talán áll még néhány romja, **Pompéji** módjára, néhány épületdarab, melyen az anemonék viráznak, alga erdők tenyésznek? Fognak-e látni valamit mindezekből ivadkaink? Az ember, ki léghajóit próbálja kormányozni a levegő-égen át, eljut-e odáig, hogy tenger-alatti hajókat bocsásson a mélybe? Megfogja-e ismerni egykor tökéletesen a tengert, amely mindentinnen körüvesz bennünket, kétharmadát foglalja el a föld egész felületének s amelyet ha kiszáradna, az összes folyók beömlése negyven millió év alatt tölthetne meg csupán újra!?

Kérjük lapunk t. előfizetőit, hogy a sajtó alatt levő

Tiszántul Nagy Képes Naptárát

ismerőseik körében ajánlani sziveskedjenek, mert a díszes kiállítású és gazdag tartalmu naptár nélkülözhetetlen, házagot pótló kézikönyv lesz minden háznak. Épen ezért gondoskodunk róla, hogy nem előfizetők is megszerzhessék; ez okból nagyobb mennyiséget készültünk egyenkénti eladásra is. Megrendeléseket elfogad és pontosan teljesít a

„Tiszántul“ kiadóhivatala.

A naptár ára 1 korona. Védéki megrendelőinknek bérmentve kezbesítjük.

Tisztelettel

a „Tiszántul“ kiadóhivatala.

TAJNKOZTATÓ.

Régészeti és történelmi muzeum. (Schlauch-park) nyitva minden vasár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 3-5-ig 10 kr-ért. Kedden és csütörtökön d. u. 8-5 óráig 20 kr-ért. Más időben 50 kr.

* **Rendkívüli megyegyűlés.** A rendes téli közgyűlés, még majdnem három hét s ezért Biharvármegye törvényhatósági bizottsága rendkívüli közgyűlésben intézi el a sürgősebben elintézésre váró ügyeket. Ma szerdán, november hó 26-án tartja Biharvármegye rendkívüli közgyűlését. A tárgyalásra kitűzött nyolcz ügy közül legfontosabb a megyei pénztár és számvetés állami kezelésbe vétele folytán szükséges előintézkedések megtétele. A kitűzött ügyek különben a következők:

1. A főszolgabírói lakok építése és javítására felveendő 200 000 koronás kölcsön kötelezvényének tárgyalása; 2. a vármegye közönsége és a nagyváradi gör. szert. katolikus püspöki javadalom között a B.-Örvényesen nyitandó kőbánya létesítése és a kőzetek kiaknázása tárgyában létrejött szerződés felülbírlása; 3. alispáni előterjesztés a pénztári és számvétési teendőknél az állam által leendő átvétele folytán szükséges előintézkedések miatt a főpénztárban és a számvétésnéknél kisegítő erők alkalmazása iránt; 4. Papp János vármegyei főjegyzőnek szabadságidő engedélyezése iránt beadott kérvénye; 5. a sárréti járás főszolgabírójának átköltözési költség megtérítése iránt beadott kérvénye; 6. a sárréti járási irnoknak és napidíjasnak hasonló kérvényei; 7. a sárréti járás főszolgabírójának kérvénye, az október havi lakpótlásának és irodabérének kifizetése iránt; 8. B.-Ujfalu község közbirtokosságának kérelme, a birtokhatár jeleinek a szabályrendelettel eitérő méretekben leendő alkalmazása iránt.

* **Olcsóbb lesz a patika.** Udvös rendelet jelent meg a napokban a hivatalos lapban. A belügyminiszter új rendeletéről van szó, amelyet az ország összes törvényhatóságaihoz intézett a gyógyszerárak módosítása tárgyában.

Az új rendelet, amely első sorban a szegényebb néposztály érdekeit szolgálja, a gyógyszeres és ezeknek kiadásához szükséges edények árát egységárban szabta meg. A hivatalos lap ezen számában részletesen közli a jövő év január első napján belügyminiszteri rendelettel életbeléptetett gyógyszerárbevételeket az egyes gyógyszerekről, mely rendeletet azzal a megjegyzéssel hoz az illetékes tudósítására, hogy az ebben foglalt intézkedéseket szigorúan tartásuk és tartassák meg. Más szóval a jövőben olcsóbban jutnak majd a patikaszerhez, amiből bizony senki emberfia nem kér, sem drágán — de még olcsón sem.

* **Szokoly Tamás képviselőjelölt.** A Balogh László halálával árván maradt nagyszabolai választókerületben a választó polgárok között már élénken tárgyalják, hogy kinek adják a mandátumot. A 48-as függetlenségi párt körében igen sokan Szokoly Tamás nagyváradi ügyvédet emlegetik. Megválasztásával elismerésüket akarják kifejezni Szokoly Tamás iránt, aki a párt érdekében önzetlenül fáradozott. Ha a párt erőyes akciót indít Szokoly érdekében, megválasztása biztosítva lesz. A központban szó van Dienes Mártonnak, a Független Magyarország szerkesztőjének felléptetéséről, míg sokan tekintettel a kiegyezési tárgyalásokra, **Folónyi Géza** jelölését óhajtják. Hivatalosan azonban még egy irányban sem történt intézkedés, s valószínűleg az ellenzéki választók szétforgácsolását elkerülik s rábizzák a választókerületre a jelölést.

* **Történelmi, ethnographiai és iparművészeti kiállítás Nagyváradon.** Erdekes látványosságban lesz része Nagyvárad város műértő közönségének a jövő hónapban. **Szmik Antal** fogja országos hírű műgyűjteményét a »Gyermekbarát« együt javára kiállítani a vármegye-ház nagytermében. A gyűjtemény rendkívül gazdag történelmi, ethnographiai és iparművészeti tárgyakban s mintegy 50,000 korona értékűt képvisel. A kiállítás december 6-án nyílik meg a megyeháza nagytermében s csekély belépti-díj mellett lesz látható. A kiállítást rendező bizottság a részletek megbeszélése céljából ma szerdán délután 4 órakor a kereskedelmi- és iparkamara helyiségében értekezletet tart.

* **Felelősség a kövezési munkákért.** A legtöbb városi közgyűlésen Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága a város kövezési munkálatait a jövő évtől kezdve a pótajánlata által legelőnyösebb vállalkozónak: **Perlesz József**nek adta ki, Engel Ignác jelenlegi vállalkozó ajánlatával szemben. A közgyűlés határozatát Engel Ignác érdekében Spitzer Ede, Bleyer Adolf és Brückner Hugó együttes beadványban megfélebbítették. A felelősségben erősen érvelnek a határozat ellen s azt kifogásolják. Azt hangoztatják, hogy **Perlesz József** sógora **Munk Jakab**nak, aki a pár év előtti sár- és kavicspanamában gyanúsítva volt s így erkölcsileg el van zárva a pályázattól. A tulajdonképeni vállalkozó **Munk Jakab**, mert **Perlesznek** egy garasa sincs. Így aztán a kárterítést nem tudják **Perleszen** megvenni, míg a silány munka révén előrendő hasznot **Munk Jakab** teszi zsebre. Ilyen érvek alapján kéri a közgyűlés határozatának megsemmisítését.

* **Nemes emberbarátok.** Orvendatosan gyarapszik azon nemes szívű munkaadók száma, a kik saját költségükön biztosítják cselédjeiknek a munkáspénztár áldásait. Ujabbán két ilyen emberbarátunk áldozatkészségéről kapunk hírt. **Baró Biedermann Rezső** értesítette az Országos Gazdasági Munkás- és Cselédségpénztár igazgatóságát, hogy szentegáti uradalmának mindazon gazdasági cselédjét, a kik az ő szolgálatában már egy esztendővel eltöltöttek, első csoportbeli tagokul beírja a pénztárba s tagsági díjakat saját pénztárából fizeti. **Deutsch Zsigmond**, herceg Eszterházy uradalmának főbérője hasonlóképen arról értesítette az igazgatóságát, hogy bérzadaságának mindazon cselédjét, a kik már 5 év óta szolgálatában állottak, szintén saját költségére beírja a munkáspénztár tagjai közé.

* **Pályázat a levéltárnoki állásra.** A néhai **Szűts István** halálával Nagyvárad városánál megüresedett levéltárnoki állásra kiírták a pályázatot. A kellően felszerelt kérvények december hó 15-ig **Beöthy László** főispánhoz küldendők be. — A levéltárnoki állásra minden valószínűség szerint **Lakos Lajos** helyettes levéltárnokot nevezi ki a főispán.

* **Schlehmüller vezérőrnagy szemlé.** **Schlehmüller** vezérőrnagy hétfőn Debreczeben időzött, hol a 39-ik gyalogezred fölött tartott szemlé.

* **Villamos szerelési tanfolyam az iparosok részére.** Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága a villamos világítás ügyénél a magánvilágítás bevezetését és berendezését nem kötötte ki a város részére, hanem meghagyta a szabadverseny ezen munkálatoknál, azzal az indokolással, hogy a helyi iparosok is készíthessenek villamos berendezéseket és bevezetéseket. A nagyváradi iparosok között azonban alig van olyan, aki az ily erős áramnál szükséges munkálatokban szakképzettséggel bír, miért is a nagyváradi ipartestület kérvényt intézett a kereskedelmi és iparkamara utján a keresk. miniszterhez, hogy a fémiparosok szakszerű kiképzése céljából Nagyváradon egy tanfolyamot létesítsen az erős villamos árammal járó munkálatokra. A kamara az ipartestület kérelmét felterjesztésben pártolja. Az ipartestület és a kamara kérelmét **Bertsey György** ipartestületi elnök és dr. **Sarkadi Lajos** kamarai titkár személyesen nyújtják át a miniszternek, akit szóval is felvilágosítanak a kérelem teljesítésének fontosságáról és szükségéről. **Bertsey György** és dr. **Sarkadi Lajos** tegnap délután utaztak fel Budapestre s ma tisztelegnek dr. **Láng Lajos** kereskedelmi miniszternél. A tanfolyamra az ipartestületnél már több mint 30 ösalló iparos jelentkezett s azonkívül igen sok iparos segédmunkás is részt akar venni a tanfolyamon.

* **Doctor jouris.** Városunk egyik agilis fiatalemberével esett meg az alábbi história. Az illető ur sehova sem jár olyan buzgón, mint a zsúrokra s nemrég szintén zsúron mulatott.

Bemutatták ott valami tejfeles száju pólyajogásznak, a kinek fölött imponált az illetőnek biztos fellépése s az a bizalmas modor, a hogy a leányokkal beszélt. Tekintettel erre s az immár ritkuló fűrtökre, állandóan doktor urnak titulálta.

— Kérem, doktor ur!

— Pardon, doktor ur!

— Ugyan doktor ur!

A házikisasszonynak megütötte a fülét a sok »doktor ur« s meglepetve fordult a »doktor« urhoz:

— Ah, nem is tudtam! Gratulálok. S mondja csak, micsoda doktor maga?

Höszünk elpirul, gondolkozik, de szerencsére egyik kolléga kimentti a zavarból.

— Mi lenne más, mint **doktor zsúrisz**.

* **Bihari kesergő.** Lent járt a napokban gróf **Vay Sándor**, a szellemes csevegések írója Nagyváradon. Szüretlen volt egyik itteni ur családnál, **Justh Károly**knál s benyomásairól az ő szokott fordulatos, változatos modorában a »Hazánk« hasábjain számot is ad. A biharmegyei Szláv-család kerüli tolla alá s mikor látja a régi dicőségét s a szomorú jelent, el nem nyombhat egy sóhaj:

Hires, neves familia volt ez valamikor itt Biharországban. Mig olvasom az öreg, iromba betűket, eszembe jut, hogy nagy, fényes uraságokról még az öreg anyám is tudott. Es tudott a kisszántói Lányi fambáról, még a Fráterokról, akik ek három predikátumok is volt, a Gázyakról, Reviczkyek és Baranyiakról. Azokról, akiké voltak valamikor Biharország jó fekete földje, tüzes, édes gerezdet terető szőlőhegyei. Régen volt — elmúlt. A Szlávok hires Ösnyán Schwartz szántat, Kis-Szántón báró Köniqswarter — és így tovább.

Mála cimbalomszó hangzik felém, mig elmélázva csapom össze az ócska leveleket, az ócska írásokat. Egy zöld dolmányos, veres nadrágos huszár köpe bucsu int felém s alatta megvillan a betűk **Biharvármegyei Korona őrző Nemes Seregbeli Vitéz**.

Talán éppen maga nagyváradi és mitikei Baranyi Mihály uram volt, a koronázási bandérium fővezére vagy kapitánya bessenyői Beöthy Imre a **Septemvirális táblai bíró**...

* **A csendőrség decentralizációja.** A csendőrség hatalmas intézménye bevált; amióta a kakastoll váltotta fel a régi csendlegényeket, vége a perzekutor-világgal együtt a zsványéletnek s a Bakonyerdő romantikája letűnt. Mint minden intézménynél, úgy a csendőrségnél is merültek fel azonban hiányok, amelyeket a gyakorlati élet tüntetett fel. A tapasztalat megmutatta, hogy hol van a szükség pótlásra, javításra. A tapasztalat szerint egyik hibája a csendőrség mostani szervezetének túlságos centralizációja. Egy-egy kerületi parancsnokság óriási területre terjed s a szárnyparancsnokságok száma is kevés. Már körülbelül egy éve folynak a belügyminiszteriumban a tanácskozások a csendőrség decentralizációja tárgyában. Tervbe van véve, hogy újabb kerületi parancsnokságokat állítanak fel s ezzel egyidejűleg emelik a szárnyparancsnokságok számát. Arról is szó van, hogy szaporítják a csendőrség létszámát s a szükséghez képest új őrsökkel erősítik a közbiztonságot. Elérkezettnek lájják már az időt a korábban tervezett járásőrmesteri állások felállítására. Ezen új intézménynek főként adminisztratív jelentősége van. A belügyminiszter részéről kiküldött miniszteri titkár és *Kosztka Pál* csendőri alezredes jelenleg Békésmegyében vannak s Nagyváradra is ellátogatnak a reform tárgyában s a szárnyparancsnokság és a politikai hatóság közbejöttével tanácskoznak Biharmegyére vonatkozólag. Hír szerint Biharmegyében is több új őrsparancsnokságot létesítenek.

* **A munkáspénztár halottai.** Érdekes példával illusztrálhatjuk az Országos Gazdasági Munkás- és Cselédsegélypénztár áldásos működését. Mikor a segélypénztárról szóló törvény életbe lépett, Radó Dénes vasmegyei birtokosnak egyik cselédjét, *Herbath Elek*et már az első hónapban baleset érte, a szecskavágógép összeroncolt a jobb kezét. A szerencsétlen családos cseléd munkaképtelenné vált. A segélypénztár a mellett, hogy az összes gyógyítási költségeket kifizette, havonként megküldte neki a rokkantsági segélyt. *Herbath Elek* 14 hónapra át huzta ezt a segélyt a pénztártól, míg végre is elhunyt. A pénztár igazgatósága beagazoltnak vette, hogy a haláleset több mint egy év előtti baleset következménye volt és az özvegynek 400 kor. haláleseti segélyt utalt ki. A közlekedési napokban megkapták még a 400 koronás haláleseti segélyt: *Rákosi András* gyűrei lakos, a ki véletlen baleset folytán a vízbe fulladt, *Maoduch Imre* nezssetei lakos, a ki megrakott kocsiáról leesett és agyrázkódás következtében elhunyt, továbbá *Kamarasi Mihály* balsai lakos, a ki Szabó János szóváltás közben agyonlőtt. Mint ezekből látható, a segélypénztárnak bő alkalmja van tagjainak segélyezésére és látható az is, hogy a gazdasági munkások körében sokkal sürűbben fordul elő a baleset, mintsem azt gondolná az ember.

* **A tárczadobó tolvajokat elesípték.** Lapunk tegnapi számában hirt adtuk arról, hogy két furfangos tolvaj az ismert tárcza dobás módszerével mily ügyesen kicsalta *Drugas* Mitru b.-ujfalusi napszámostól keservesen keresett százharmincz koronáját, melylyel két tehent jött be venni a hétfői vásárra. A rendőrség erélyes nyomozást indított a tettesek kikapcsolására, s tegnap délután Bott nyomozó rendőrnek sikerült a tetteseket *Popa Illés* és *Papp György* notórius tolvajok személyében elfogni. A tolvajoknál a lopott pénzből ötven korona meg is került; a többi részint ellopolták, részint elvásároították. A két jeles firmát lezárták a beismerő vallomás után.

* **Félti a hidat.** Amióta Nagyvárad város két gyalog hídja fel van szabadítva a katonaság részére, a vitéz hadfiak igen sokszor csapatosan sétálnak át künönösen a felső rozoga fa hídon. *Zách János* bérlő most azon kérelem-

mel járul a városi tanács elé, hogy átiratutján kérje az ezred parancsnokságát a tömeges átkelés eltiltására, mert félni lehet, hogy végzetes szerencsétlenség történik. Nem azt akarja a kérvényező, hogy elzárják a katonaságot a közlekedéstől, hanem legfeljebb csak 5-ös csoportban mehessenek át a hídon.

* **Egy asszony rémtete.** Szörnyű és pártját ritkító eset történt e hó 23-án a sárosmegyei Tinta községben. *Konecsni János* tanítónak a felesége borotvával elvágta három kis gyermekének a nyakát és a szegény áldozatok, kik közül a legidősebb hat éves, a második két éves és a harmadik három hónapos volt, pár pillanat alatt kiszzenvedtek. Az eset előzményeit és lefolyását a helyszínre kiment vizsgáló bizottság a következőben állapította meg: Tintán az idén új iskolát építettek, a melynek számadásait a tanító végezte, anélkül azonban, hogy pénzét kezelte volna és felöltséggel tartozott volna. Három héttel ezelőtt megállapították, hogy az építés számadásai az előirányzatnak nem egészen felelnek meg s e miatt egy szakbizottság felülvizsgálta azokat. A gyöngye szervezetű, ideges, vérszegény *Konecsni* aggódott amiatt, hogy a költségek teljesen ártatlan férje kelemetlenségnek lesz kitéve s a számvizsgálat alkalmával hallgatózott az a jó előt, s rémképeket látó lelkét még jobban felizgatta az a jó kerestől kihallgatott szó, a mit a bizottság egyik tagja ejtett ki, megfenyegetőn a bizottságot, hogy »mindnyájotokat elzárattak.« Eutól kezdve a szerencsétlen asszony folytonosan a férjéért aggódott, aki hiába igyekezett őt megnyugtatni, mert hiszen az iskola építés pénzügyében semmi része sem volt. Már-már úgy látszott, hogy *Konecsni* is megnyugszik s a fenti napon reggel nyugodtan látott napi házi teendői után. Férje eltávozott hazulról, mert mint mondá, a jegyzőnek segédkezni fog az adóbehajtás körül. Alighogy a férje eltávozott hazulról, a boldogtalan asszony három kis gyermekével bezárkózott a szobába s egymásután elvágta nyakukat férje borotvájával. Tíz óra felé hazajött férje s miután a lakást bezárva találta, rosszat sejtett, a létrát az ablakhoz támasztotta s így hatolt be a lakásba. Borzasztó látvány tárult eléje. Felesége fejdult arccal, borotvával a kezében állott a szoba szögletében s előtte vértócsában holtan hevert a három kis áldozat. Az asszonyt letartóztatták és tegnap bekísérték az eperjesi ügyészség fogházába, a hol a törvényszéki orvosok elmebeli állapotát vizsgálják. Az asszony most normálisan viselkedik. Tette borzasztóságának tudában van. Azt mondja, hogy önmagát is el akarta pusztítani, de férje időközben hazajött és megakadályozta.

* **Találtatott egy téli kabát.** Igazolt tulajdonosa átveheti a rendőrség 4-ik számú szobájában.

Igazságszolgáltatás.

Csöszgyilkosok.

(Felmertő verdikt.)

A rippai emberölés ügyében tegnapelőtt megkezdett fő tárgyalást tegnap folytatta a kir. törvényszék esküdtbírósa.

A tanúk bizonytalan, tétova vallomásai váratlan fordulatot adott az egész bűntudatnak.

Már tegnapelőtt a szemtanú *Domuca* Mitru megváltoztatta vallomását, s meggyengítette a gyanút *Jova Melenti* ellen, így hát előre érdekes mérkőzést várhattuk a vad és védelemnek, s valóban erős és érdekes jogi vitát folytatott *Rád* Odön és *Gáthy* Bálint kir. ügyész az esküdték előtt.

Ugyanis a tárgyalás folyamán beigazolódtott, hogy a bűntény estéjén csak *Jova Flóra* legeltette lovait a tilos irtásban, az pedig, hogy *Jova Melenti* bátyja hívására jött volna a lovakat behajtó *Krecsun* Gábor elé, s a falu alatt ő ütötte volna le; kellő bizonyítást nem nyert.

Az esküdték tehát *Jova Melenti* a halált okozó súlyos testi sértés vadja alól felmentet-

ték, míg *Jova Flóra*t bűnsnek mondták abban, hogy *Krecsun* megölésénél, azzal hogy egy vasvillával lováról leütötte, mint bűnségét szerepelt.

E kissé különös és váratlan verdikt alapján a törvényszék büntető tanácsa visszavonult ítélet hozatalra, s *Jova Melenti* a vad és következményei alól felmentette, *Jova Flóra*t pedig bűnrészességéért 8 havi börtönnel sújtotta, melyből 1 havi vizsgálati fogságot leszámított.

Jova Melenti s az ügyész megnyugodott, míg *Jova Flóra* védője *Dr. Shtitz Albert* semmisségi panasszal állt.

Nyolcz havi fogház az Aranykönyvért.

Kolozsvárról jelentik, hogy az esküdtészek tegnap hirdette ki az ítéletet a *Pacatian* ellen indított sajtópörben.

Az esküdtészek három pontban marasztalta el *Pacatian* és pedig az 1848. I. és az 1868. XLIII. t.-cz. ellen (unio ellen) engedelmességre való egyenes felhívás miatt, másodsor a nemzeti szin elleni gyűlöletre izgatás, harmadszor ugyancsak az említett két törvény kötelző erejének megtagadásában. — A negyedik vad alól, — tudniillik van-e lázítás, — felmentették.

A bíróság összbüntetésül nyolcz havi államfogházra, 400 korona mellékbüntetésre és 1587 korona perköltségre ítélte és elrendelte továbbá a lefoglalt könyvek elkobzását, de oly módon, hogy belőlük csupán az inkriminált részek kitépendők. A bíróság ezt a védő kérésére tette, hogy ily módon a vaskos könyv megfelelő részeit utána nyomni lehessen.

Az indokolás felemlíti, hogy a közép mértéken jóval alul azért büntették a vádlottat, mert súlyosbító ok nem forgott fenn, a vádlott pedig abban a téves hitben volt, hogy azért, mert az illető beszédnek tömegét más történelmi művek is közölték, ő saját megjegyzéseit is hozzatehette és közölhette.

Az ítélet ellen először is a közvádó, *Dániel* Lajos semmisséget jelentett be három pontban és pedig először daczára annak, hogy bűnhalmazat forgott fenn, csak nyolcz havi államfogházi büntetést szabtak ki, másodsor azért, mert az ítéletben a 172 §. első és másodikk pontja, habár külön büntetési tételek, mégis egybe foglaltattak. Harmadsor azért, mert a könyvek ama részét rendelte az ítélet elkobzandónak, a mely az inkriminált kitételeket tartalmazza.

Az ítélet ellen *Dr. Ilea György* védő semmisségi panaszt jelentett be a maga részéről is. Most fölemelkedett *Dániel* Lajos közvádó és azt az indítványt tette, hogy a vádlottat, tekintettel arra, hogy pár évvel ezelőtt ellene rágalmozási vádat emeltek és az eljárást ellene megindították, ő pedig külföldre szökött és onnan csak akkor tért vissza, a mikor már a vad elévült, tartóztatassák le azonnal, mert minden jel arra mutat, hogy az elítélt ki akarja magát vonni az ítélet következményei alól.

Dr. Ilea György védő ellenzi a letartóztatást és arra kéri a bíróságot, hogy a meenyiben szükségesnek látná a letartóztatást, hogy óvadék fejében helyezze szabadlábra.

Az elítélt erre kijelenti, hogy igaz ugyan, hogy ő akkor, mikor ellene rágalmozás miatt pert indítottak, elutazott, de ő idejekorán jelentkezett ismét a bíróságnál.

Az elnök arra a kérdésére, be tudja-e bizonyítani, hogy idejekorán jelentkezett, az elítélt azt válaszolja, hogy bizonyítani nem tud.

A bíróság erre határozathozatalra visszavonul és rövid tanácskozás után az elnök kihirdeti az ítéletet, mely szerint a törvényszék *Pacatian* azonnal letartóztatását és vizsgálati fogságba való helyezését rendeli el. Azonban 5000 korona biztosíték letétele után szabadon bocsátja. E határozat ellen a védő felfolyamodást jelentett be.

Az elnök átadta *Pacatian* az ügyészségnek, mely őt azonnal letartóztatta.

SZINHÁZ.

HETI MŰSOR

Szerda: A föld.
Csütörtök: Görög rabszolga. (Rédei Szidivel.)
Péntek: Casanova (premier.
Szombat: Casanova.
Vasárnap este: Csepürágók (Rédei Szidivel.)

A föld.

Merészség és tehetség kell hozzá, hogy valaki a mai magyar társadalmat színpadra vigye. Merészség, mert kiforrásban van modern társadalmunk, egy csomó új elem erőszakos gyorsasággal bukkan fel színpadra s a megzavart egyensúly körül folyó harcban mindenki, de különösen az új elemek sokkal érzékenyebbek, hogyszem igaz képtük miatt — a tükröt ne törnék össze. Es mert a tükrő esetünkben dráma, bizony azt sokan szeretnék a szerző fejéhez csapni, hadd törjön az is össze! Minek stült ki belőle igazság.

A merészség mellett azonban tehetség is kell. Olyan össze-visszaság van ebben a forrongó társadalomban, hogy csak tehetség tudja belőle az igazat, a valót, a jellemzetet kiszedni, csak tehetség képes a torzítást épp úgy elkerülni mint az unalmassá válást.

Kemechey és Malonyay, A föld szerzői merészeknek bizonyultak, de tehetségnek is.

Helyes volt a tárgy megválasztása. A föld ma épp úgy, mint a világ történelmében mindig az emberi harcok központja, czélja és vége. Ime a magyar paraszt erős ragaszkodása a földhöz s ezt a ragaszkodást teszik a szerzők a darab központjává.

Dobos Kovács József életének egy czélja van: minél több földet összehalmozni. Ha kolduzsá is lesz 3 falu miatta: csak földet, minél több földet! Gátépítésre vállalkozik s úgy csinálja (ma már kissé nehéz másutt, mint a színpadon), hogy a gát elfogja a Bodrogy és a Latorcza vizét, 3 falu víz alá kerül s azt mind Dobos Kovács vásárolja össze potom áron. A földlenségnek ez a tuicsigázása már kissé valószínűtlen s a szerzők sietnek is a magyarázattal. Dobos Kovács u. i. arról győződött meg, hogy ma hecsületes munkával nem sokra megyünk. Hamissággal keres hat vagyon s 2 milliója birtokában hercegi férjéről álmodozik egyetlen leánya, Klári számára.

Klári azonban mást szeret: Vékey Gedeon ügyvédét. Ez az ügyvéd fia annak a Vékeynek, a ki szerencsésen elpredálta a vagyonát s a kitélőt azt Morgenstern Mózes vette meg. Morgenstern ur azóta követte a Vékeyek példáját: fölkapván az ugorokafára, a gentry-kastélyban gentryt játszik, ő most már Marosvári Marossi (két s-sel!) ur, a kinek leánya lovagol, a fia huszártiszt, ő maga pedig gentry-módra lovagol — a váltókon. Kifüő típusa a gentryt adni akaró parvenünek. Természetes, hogy ilyen gazdálkodás után a Vékey-kastélynak ismét urat kell cserélnie. Dobos Kovácsnak fáj a foga a birtokra; de bizonyos régi s-fetekért bosszút akar állani Marossi s a birtokot nem Kovácsnak, hanem Vékey Gedeonnak adja át.

Ez a Vékey az, a ki Dobos Kovács üzemeit leleplezte, az államnak vele szemben a kártérítési pert megnyerte, s most, mikor ősei kastélyába hazahozta édes anyját és kis hugát, a tönkretett parasztlakozatát is ki akarja vivni. Ebben a munkában nem tartóztatja fel az, hogy szerelmes Kláriba. Két büszke lélek ütközik itt össze, vonzódnak is egymáshoz, de a büszkeség egyiket sem enged megajolni. Nem gátolja Vékeyt az sem, hogy a parasztlakozat, kikkel jót akar tenni, bizalmatlanok hozzá. Mindezek dacára meg kell törnie Dobos Kovácsot!

S megtöri. Véletlenül meghallja Kovácsné, mikor az urának Vékey szemére hányja gazságait s mikor Kovács nem akarja hibáit jóvá-

tenni. Most ő térden állva kér kegyelmet az ura számára. Ezt meglátja Klári s felháborodva kérdi, mi jogon térdel anyja Vékey előtt, a ki őket csak meg akarja alázni a hozomány kedvéért? Ekkor tudja meg Klári a valót s ő is, anyja is elítéli Kovácsot. Az öreg paraszt elkéserevde a vízbe ugrik, de kimentik. Ez a lecke használ: az elharácsoltt földet vissza fogja adni. Klári és Vékey is megértik egymást s boldog pár lesz belőlük.

Még két boldog pár akad a darabban, a huszárezredes, a ki Mózes ur leányát veszi nőül s Mózes ur fia, a ki meg Vékey husát fogja megkapni, ha megnőnek; ezek kedves mellékalakok s részben az antiszemizmus felzúduló vádjának felajánlott áldozati bányák, de a darab meséjére nem bírnak befolyással.

Két ember írta a darabot s a kettő közül a szövegíró erősebb volt a meseszövegírónél. Zamatos, népies magyar nyelven van írva a darab, egy-egy mondat a népies észjárás barmulatos ismeretére vall. A dialogok is mindvégig élénkek, fordulatosak, ha az okoskodás néhol sántít is. A mese azonban itt-ott, főleg egyes kisebb pontokon, nincs eléggé indokolva, az egyes felvonásokat csattanósabban is lehetett volna befejezni s határozottan nem igaz, torz alak a 3 paraszt a 3. felvonásban. Leszámítva még a főszereplőnek túlságosan kiélezett földlenségét, a többi alak a mai társadalomnak mind élő, husból és vérből való tagja, kiket gyönyörűség színpadon látni.

Dobos Kovács nagy, nehéz szerepét Peterdy Sándor teljes hűséggel, igaz realizmussal adta. A magyar parasztnak hamisítatlan tempóit mutatta be épp úgy, mint kisebb szerepben Sognár János is. Jobb magyar parasztot, mint őket ketten, képzelni sem lehet. A lélek harczát hozta kifejezésre László Irén (Klári). Nagy erővel, nagy tudással és ömérésékllettel, de talán néhol sok szentimentalizmussal adta ezt a határozott, kemény jellemet. Remek Marosvári Marossi Morgenstern volt Krasznay. Finom érzékkel emelte ki a szerepében rejlő komikumot, a nélkül, hogy egyes körökre sértő, általánosító típust csinált volna belőle. Igen kedves, naiv hadnagyocská volt Tóth Elek s kifüő kemény ezredes Szarvasi. Intelligens, komoly alakítást nyújtott Deési (Vékey).

Határozottan rossz volt azonban a 3 paraszt kellemetlen rikácsolása; különösen Vank cigányának megjárta volna a tempóival, de nem magyar parasztnak. P. Szép Olga-nak sokat ártott, hogy a legrikítóbb vonásokat emelte ki, Benkő Jolánnak pedig, hogy semmit sem tudott a nem nekivaló szerepből kiemelni. H. Novák Irénnek furcsán állta kurta szoknya, de jól játszotta a naiv kis leányt. Szathmáry kis szerepben ügyesen figurázta ki a katonás merevséget.

A rendezés — eltekintve a délibábos Alföldre plántált görög oszlopcarnoktól — teljesen megfelelő; Somogyit dicséri.

Nem dicséri azonban a közönséget, hogy a magyar társadalmi színműrodalom ilyen kiváló ujdonsága iránt alig-alig érdeklődik; holott zsufolt háznak kellene lennie! —r.

Uj darabok. A premierok sűrűn követik most egymást a Szigligeti-színházban. A „Menyem”, „A föld” és „Casanova” után már új premier-kre készül a színház. A „Halálos csönd”, „Niobe” és a „Keresztjében” lesznek legjobbabb premierok. A próbák már mindenkiből folynak.

Loute. Pierre Veber szenzációs sikertü bohózatából, a „Loute”-ból folynak mára próbák a színháznál. A bemutató előadás érdekességét növeli, hogy a címszerepet az első előadaskar P. Szép Olga, a második előadaskar pedig H. Novák Irén fogja játszani.

A szindgyi bizottság ülése. Nagyváradi város szindgyi bizottság holnap, csütörtökön délután 5 órakor ülést tart, amelyen a szindgyigazgató által bemutatott december havi műsört tárgyalják.

Görög rabszolga. Sidney Jones legne-mesebb zenéjű operettje, a „Görög rabszolga” kerüli színpadra csütörtökön este a Szigligeti-színházban. Aspázia szerepét Rédey Szidi, az új primadonna fogja játszani. Egyik legkiválóbb szerepe ez a művésznőnek s előbb tudvalevőleg az volt a terv, hogy ebben a szerepben mutatkozik be Nagyváradon a művésznő. Iris Bilkey Irén, Antonia Székely Anna lesz.

A föld. Malonyay és Kemechey darabját ma, szerdán este, megismétlik a Szigligeti-színházban. Az érdekes dráma második előadását is bizonyára nagy közönség fogja végignézni.

Casanova. Nagy az érdeklődés a pénteki operett-premier iránt. Barna Izsó muzsikájáról már irtunk. Igen izlésses, invenciózus muzsika. A libretto sem értéktelen. Minden-esetre a operettnek a témája s meséjének az ötlete a legérdekesebb. A szereplők a legnagyobb ambícióval készülnek a premierre.

Ripp van Winkle. Vasárnap este a „Csepürágók” helyett az elévülhetetlen „Ripp” kerüli színpadra. A fő női szerepet Rédey Szidi játsza az operettben.

Szigligeti-Színház.

Folyószám 69.

Bérlet 65. sz.

Ma szerdán, 1902. november 26-án:

A FÖLD.

Színmű.

SZEMELYEK:

Dobos Kovács József	— — —	Peterdy Sándor
Dobos Kovács József felesége:		
Zuzsa	— — —	Benkő Jolán
Leányuk: Klári	— — —	László Irén
Ozveggy Vékey Gedeonné	— — —	Somogyiné N. Julia
Fia: Gedeon, ügyvéd	— — —	Deési Alfréd
Leánya: Juliska	— — —	H. Novák Irén
Marosvári Marossi (Morgenstern)		
Mózes	— — —	Krasznay Andor
Fia: Bódog, huszárhadnagy	— — —	Tóth Elek
Leánya: Susanne	— — —	P. Szép Olga
Vékey Barnabás, huszárbester		Szarvasi Sándor
Bodra János, kocsis volt a Vékey kurián	— — —	Bognár J.
Miska, huszár	— — —	Szathmáry Arpád

HELYTARAK: Nagypáholy 7 frt. földszinti és első emeleti páholy 6 frt. Másodemeleti páholy 4 forint. Zsolye 1 frt 50 kr. Kőrszék 1 frt 20 kr., Tamlászek, 1 frt. Erkélyülés 1-ső sor 40 kr., közép 2-ik sor 50 kr. Erkélyülés oldal 2-ik sor 40 kr. II. emeleti zártzsek 30 kr. Földszinti állóhely 50 kr., Diák és katonajegy a földszintre 30 kr. Karzati állóhely 20 kr. Egy színlap 10 kr.

Jegyek előre válthatók színház jobb oldalán, a bérházzal szemben, d. e. 10-től 12 óráig, d. u. 3-tól 5-ig. Esti pénztárnyitás 7 órakor

A holnapi előadásra jegyek már d. u. 3 órától előre válthatók.

Kezdeté fél 8 órakor, vége 10 órakor.

Holnap csütörtökön, november 27-én:

Görög rabszolga.

Operette.

TANUGY.

Iskolaszéki gyűlés.

Meghívó. A községi iskolaszék tekintetes tagjait tisztelettel kérem, hogy folyó hó 27-én d. u. 4 órakor tartandó rendes havi gyűlésen teljes számban megjelenni sziveskedjenek. Nagyváradi, 1902. nov. 24. Hegyesi Márton elnök.

ZENE ES MUVESZET.

Egyházzenei értekezlet. Az orsz. Magy. Cécilia-Egyesület győregyházmegyei tagjai november hó 27-én, *Sopronban* egyházzenei *Egyházzenei Értekezletet* tartanak.

Az értekezlet kezdetét veszi 10 óra után a kath. olvasókör nagytermében és tart déli fél 1 óráig; fél 1 órakor közös ebéd; 2 órakor az értekezlet folytatása; 4 órakor ünnepélyes liturgikus vespere (vesperae) szeantségkítéssel a t. Domonkos-rendiek templomában. Az értekezleten megnyitó beszédet tart dr. *Bundala* János, az O. M. C. E. igazgatója, gyakorlati előadást tart *Gladich* Pál.

TAVIRATOK.

A portugál királyné régens-esküje.

Lisszabon, november 24. A királyné a kamarákban letette a régens-esküt. Az eskütétel jelen volt a diplomáciai testület. A kikötőben lévő hajók szokásos módon tisztelgették. (M. T. I.)

Pozsonyi népgyűlés.

Pozsony, nov. 25. (Saj. tud. távir.) A mai népgyűlésen elhatározták, hogy feliratot intéznek az országgyűléshez, a civillista emelése és az ujonczjutalék ellen.

Krupp végrendelete.

Berlin, november 25. A »Berliner Tageblatt« jelentéssel Essenből: Krupp végrendeletét hétfőn hirdették fel. A gyáraknak az eddigi alakban való vezetése továbbra is biztosítva van. (M. T. I.)

A sztrájk.

New-York, november 24. Havannában általános sztrájk van. A közuti vasut kocsijait összevonták és néhány vasuti alkalmazottat megsebesítettek. Az elnök palotája előtt tüntetés volt, a melyben egy rendőrkapitány és néhány rendőr megsebesült. Két sztrájkolót pedig megölték. Más városrészekben több rendőrt és sztrájkolót megsebesítettek. (Magy. Táv. Ir.)

Amerikából.

New-York, nov. 25. Panamából táviratozzák, hogy Cassey tengernagy tegnap a Nisconsin hadihajóval San Franciscóba ment.

New-York, nov. 25. Carracasból táviratozzák tegnapi kelettel, hogy Velutini tábornok 2300 emberrel Barcelonába és Giudao Bolívarba megy, hogy hadjáratot vezessen a felkelők ellen. (M. T. I.)

REGÉNY-CSARNOK.

Tüzzel-vassal.

Irta: Sienkiewicz Henrik.

szintű hosszulás, vagy kerek alakok látszóttak, amelyeket a katonák babonás félelme emberi csontvázaknak és koponyáknak nézett.

Borzongva, szeptegve tekintgettek magok körül és szorgalmasan vetették a keresztet homlokukra és mellükre.

Egyszerre világosság tünt föl a távolból a fák között s a lovasok elé két undok, piszkos, ugató kutya futott. A Horpyna kiáltozására elhalgattak s nyelvüket lógatva, lihegve ólalkodtak a lovasok körül.

— Ezeknek a kutyáknak sincs eszük, sut toglák a kozákok.

— Az öreg Owsivny a tapasztalat meggyőződésével így mormogott

— N m is kutyák ezek a dögök!

A fák mögül közben előbukkant egy istállóépület, azután távolabb egy sötét ház. Kivülről elég rendesnek és tágasnak tetszett, az ablakokban világosság látszott.

— Itt lakom, Bohun, mondta Horpyna. Arra van a malom, amely csak az én buzámát őrli, de egyben arra is jó, hogy a kerekén át a vízből jósoljak. Majd jóslok neked is. A lennyel lányt a vendégszobába szállásolom. Ha azt akarod, hogy földszítsük a szobát, hát addig majd máshová szorítom be az ágyát.

Bohun parancsot adott a legényeinek.

— Megállj! Le a lóró!

Horpyna pedig kiáltani kezdett.

— Cseremis! huhu! huhu!

A kunyhó ajtajában most egy férfi alak jelent meg. Lobogó lángos serpenyőt tartott a kezében és némán tekintett a lovasokra.

Ez a Cseremis öreg, ősz, rut ember volt. A látásán is borzongott, aki nézte ezt a törpe, négyzetes arczu, ferdeszemű alakot.

— Ördög vagy, avagy ember? — tudakolta Bohun.

Horpyna az arczába nevetett.

— Sohse kérdezd, ugy sem felel! kivágták a nyelvét.

Aztán rákiáltott a törpére:

— Jöjj közelebb!

Mivel Bohun még nem válaszolt, újra hozzája fordult.

— Talán a malomba visszük a kedvesedet? Ha itt szállásolom el, főriád, mikor a kozákok szöveget vernek a falba.

A kozákok közben leszálltak a lovaikról s leemelték a nyugvóágyat is. Bohun ügyelt rájuk, hogy gyöngéden végezzék ezt a munkát s maga is segített, amikor az alvó leányt a malomba vitték.

(Folyt. köv.)

KÖZGAZDASÁG.

Heichl Jenő és Társa

Tőzsdéi jelentés.

A »Tiszántul« eredeti hírvirata.

Értéktőzsdé.

Budapest, nov. 25.

Oszták hitel	662 --
Magyar hitel	697 --
Allamvasut	687 50
Riznamurénvi	465 --
Magyar jelzálog	464 50
Salgótarjáni	
Wagon-kölcsön	

Hatalidők.

Budapest, nov. 25.

Buza októberre	7 78
Buza áprilásra	5 82
Tengeri	6 71
Rozs okt.	6 89
Zab apr.	11 90
Káposzta, repce, rug.	

Hivatalos árfolyások

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1902. nov. 25-én.

Magyar aranyjárdék 4%	120 45
Magyar koronajárdék	97 75
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4 1/2%	
Magyar vasuti kölcsön azüstenben 2 1/2%	
Magyar keleti vasuti államkötvény 1876-ból	
Magyar földterhemenntesítési kötvény 4%	97 90
Magyar nyeresémi jog megváltási kötvény	100 --
Horvát-szlavónföldterhemenntesítési kötvény	98 --
Magyar nyeresémi-sorsjegy-kölcsön	199 50
Tőzsdéi szabályozás szerinti sorsjegyek-kölcsön	156 50
Oztrák járdék papirban	100 75
Oztrák járdék papirban	100 50
Oztrák járdék aranyban	120 50
Oztrák korona járdék	100 --
Oszták korona járdék	150 50
Oszták államsorsjegyek	

Oszták magyar bank részvény	15 55
Magyar hitelbankrészvény	701 50
Oszták hitelintézet részvény	690 50
Párisi visita	96 15
20 frankos arany (Napoleon'dor)	1 06
Némethirolalmi márka	116 90
Londoni visita	28 20
20 márkás arany	28 41

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Belépési felhívás!

a filléres

TAKARÉK ÉS SEGÉLYSZÖVETKEZET

IV. évtársulatába.

A Filléres Takarékszövetkezet **1903. év január 1-én új évtársulatot nyit.**

Egy üzletrésznek alapját az évtársulat tartama alatt — 3 éven át — hetenként kötelezőleg fizetendő 20 fillér képezi s kiki tetszésszerinti számban jegyezhet üzletrészeket.

A szövetkezet célja az, hogy egyrészt a tagok részére kisebbeszerű hetenként ismétlődő betétek által a vagyongyűjtést lehetővé tegye, másrészt, hogy ugyanezen tagok befizetések arányában olcsó kamattal mellett kölcsönöket kaphassanak.

A beiratások a *Leszámitoló és Jelző logbank helyiségében (Bémer-tér Léva-palota)* eszközölhetők, a befizetések ugyanott lesznek teljesítendők.

A vidéki beiratkozók a befizetéseket a postatakarékpénztár útján díjmentesen teljesíthetik.

A beiratkozásnál üzletrészenként 10 fillér beiratási díj fizetendő.

Egy heti befizeléssel már a mai naptól fogva minden beiratkozó megkapja a nevére kiállított könyvecskét.

Nagyvárad, 1902. október hó. 48.

„FILLÉRES“

takarék és segélyszövetkezet.

A lejárt évtársulat minden 20 fillér heti befizetése után 31 K. 20 fill. tőkét és 2 K. 60 fill. osztalékot fizetett készpénzben.

Három magtár

azonnal kiadó a

Biharmegyei kereskedelmi, ipar- és terményhitelbank

Nag. Teleky-utczai házában. 306

Szabászati tanfolyam!

Tisztelettel értesitem az intelligens hölgyközönséget, hogy a mai naptól kezdve hatóságilag engedélyezett

szabászati és varrótanintézetet

nyitottam intelligens hölgyek részére.

Szabni és ruhát varrni alaposan tanítok **Tandij havonként 10 frt.** Mindenki varrhat magának.

Angol ruhák, kostümök, béli ruhák, blousok és gyermek-ruhák a lelegegységű kivitelben készíttetnek.

Bennlakó tanítványok vidékről is felvételt. Varrótanintézetembe csakis intelligens hölgyeket veszek fel.

Szíves pártfogást kér

özv. Eszéky Gyuláné

54 **Lukács György-u. (Kőfaragó) 28. sz.**

25 krtól kezdve
női fekete és színes ruhaszöveteket,

2 frt 75 krtól kezdve
kész női- és leány-felöltőket,

1 frt 20 krtól kezdve
gyönyörű női blousokat

kaphatni óriási választékban szolid pontos ki-
szolgálás mellett

FLEGMAN ÁRMIN divattárában
Nagyvárad, HÁMPF-UT.

Belépési felhívás.

A

„Biharmegyei Korona-, Takaré- és Hitelszövetkezet“

1903. évi január hó 1-én

új évtársulatot kezd,
mely 1905. december végéig tart.

A szövetkezetbe tagul bárki beléphet, ha legalább egy üzletrészt jegyez, vagyis legalább 1 koronának heti befizetésére kötelezi magát. A befizetett összeg a három év leteltével kamat és nyereséggel együtt a résztvevőknek **KÉSZ-PÉNZBEN FIZETIETIK VISSZA.** Minden tag több üzletrészt jegyezhet.

A befizetési könyvecskék mindjárt a belépés alkalmával szolgáltatnak ki

Vidéki tagok a befizetéseket posta cheque által teljesíthetik (portómentesen). A szövetkezet célja a takarékossgot előmozdítani és tagjainak lehetővé tenni, hogy szükség esetén gyorsan a cső kölcsönhöz juthassanak, nemcsak a befizetett összeg erejéig, hanem azon felül is.

Most végződő évtársulatunk is igen szép eredményel működik; — tagjai a rendszeres takarékpénztári kamatlábnál jóval magasabb osztalékban részesülnek.

A szövetkezet helyisége

a **„BIHARMEGYEI TAKARÉKPÉNZTÁR“** I-ső emeleti üzlethelyiségében van,
NAGYVÁRADON, Kossuth Lajos utca 19—20. sz. alatt.

Jegyzések itt, valamint a földszinten levő váltó-üzletben
már a mai naptól kezdve elfogadtnak,

melynek mielőbbi eszközésére felkérjük a szövetkezet t. tagjait, valamint az újonnan belépni szándékozókat.

Nagyvárad, 1902 október 25.

357.

A „BIHARMEGYEI KORONA-TAKARÉK ÉS HITELSZÖVETKEZET“ IGAZGATÓSÁGA

Élő János,
Schwartz Ferencz,

Szunyogh Péter elnök,
Fleischacker Gyula,
dr. Wallner Ödön,

Pekanovits Imre,
Weinberger Jakab.

Kiadó lakás.

A Galamb-utca 110 sz. házban egy utcza lakás, áll 2 szoba, konyhából, **azonnal kiadó.**

A volt Mandl-féle zálogházban egy üzlethelyiség **azonnal kiadó.**

Ugyanott 2 drb. 7 számú pénzsek-
rény jutányosan eladó.

Értekezhetni a Polgári ta-
karékpénztárnál.

51

Kiadó lakás.

A Mezey-féle házban (Kossuth Lajos-
utca) egy első emeleti utcza lakás,
mely áll: 4 szoba, 1 alcoven, mellék-
helyiségek s egy üveges terasz a Kö-
rorszra,

minden órán kiadó.

292

Kiadó magtárak.

A Nagyváradai Takarékpénztár tu-
lajdonát képező katonavárosi Weinber-
ger-féle gyári helyiségben levő üres
magtárak

azonnal bérbevehető.

Ertekezhetni a Nagyváradai Ta-
karékpénztárnál.